

УДК 37.035

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-223-242-246

ISSN 2415–7988 (Print) ISSN 2521–1919 (Online)

ПОЛУДЕНЬ Євген –

аспірант кафедри освітніх наук

Центральноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-9872-1437>

e-mail: yepoluden@cuspu.edu.ua

СОЦІАЛЬНА ЗРІЛІСТЬ ЯК ІНТЕГРУЮЧА ЯКІСТЬ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Метою нашого дослідження є обґрунтування того, що соціальна зрілість майбутніх вчителів характеризується не тільки рівнем знань, розвитком їх орієнтацій, але й ступенем асиміляції соціальних відносин та їх реалізацією в майбутній педагогічній діяльності. Ми застосували метод діагностики рівня розвитку соціальної зрілості майбутніх вчителів у рамках поєднання самооцінки та оцінки експертів. Діагностичні розділи показали, що індекс загальної соціальної зрілості майбутніх вчителів, які формують середовище і таким чином підтримують свої соціальні відносини, зростає набагато швидше порівняно з майбутніми вчителями, які не виявляли такої активності. З експериментальних даних випливає, що активність педагогів у створенні педагогічного середовища університету є ефективним фактором інтенсифікації формування їх соціальної зрілості.

Методологічною основою концепції розвитку соціальної зрілості на філософському рівні є ідеї активної сутності людини, її ролі у вирішенні суспільних, особистісних проблем, ідея природної та соціальної цілісності. Закони діалектики єдності та боротьби протилежностей, переходу кількісних змін у якісні, принципи об'єктивності, детермінізму, розвитку, системності та взаємодії, які дозволили розкрити діалектику педагогічного освітнього процесу, реалізації концепції розвитку соціальної зрілості; виявити суперечності, взаємозв'язки кількісних і якісних змін, притаманних розвитку особистості, на етапі професійної підготовки у вищому навчальному закладі; дослідити закономірності розвитку суб'єктів педагогічної освіти в умовах оновлення інформаційної культури суспільства з урахуванням психологічних закономірностей усіх видів діяльності.

Досліджуючи проблему формування соціальної зрілості особистості, ми показали, що під час формування соціальної зрілості людини розвивається певна система орієнтацій особистості на цінності, що існують у суспільстві.

Ключові слова: асиміляція соціальних відносин, рівень знань, педагогічна діяльність, педагогічне середовище, інтенсифікація.

POLUDEN Yevhen –

PhD Student at the Department of Educational Sciences

of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-9872-1437>

e-mail: yepoluden@cuspu.edu.ua

SOCIAL MATURITY AS AN INTEGRATIVE PERSONALITY TRAIT OF THE FUTURE TEACHER

The aim of our study is to demonstrate that the social maturity of future teachers is characterized not only by their level of knowledge and the development of their orientations, but also by the degree to which they assimilate social relationships and apply them in their future teaching practice. We applied a method for diagnosing the level of social maturity development in future teachers by combining self-assessment with expert evaluation. The diagnostic sections showed that the index of overall social maturity among future teachers who shape the environment and thereby maintain their social relationships increases much faster compared to future teachers who did not exhibit such activity. The experimental data suggest that educators' active involvement in creating the university's pedagogical environment is an effective factor in intensifying the development of their social maturity.

The methodological basis of the concept of social maturity development at the philosophical level is the idea of the active nature of the human being, their role in solving social and personal problems, and the idea of natural and social integrity. The laws of dialectics the unity and struggle of opposites, the transition from quantitative to qualitative changes and the principles of objectivity, determinism, development, systemicity, and interaction, which have made it possible to elucidate the dialectics of the pedagogical educational process and the implementation of the concept of social maturity development; to identify the contradictions and interrelationships between quantitative and qualitative changes inherent in personality development during the stage of professional training at a higher education institution; to investigate the patterns of development of subjects of pedagogical education in the context of the renewal of society's information culture, taking into account the psychological patterns of all types of activity.

In examining the problem of the formation of social maturity of the individual, we have shown that during the formation of a person's social maturity, a certain system of personal orientations toward the values existing in society develops.

Key words: assimilation of social relations, level of knowledge, pedagogical activity, pedagogical environment, intensification.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Вивчаючи соціальну зрілість особистості майбутнього вчителя, ми стикаємося з необхідністю аналізувати взаємодію різних відносин майбутнього вчителя з тими складними системами, в яких він живе і які формують його світ. У цьому напрямку необхідно не тільки виявляти функціональні зв'язки, але й, перш за все, обґрунтувати соціальну зрілість як індивідуальну системну якість. Соціальна зрілість як системна якість є невід'ємною якістю особистості майбутнього вчителя, яка недоступна для безпосереднього спостереження і може бути обґрунтована лише науковим аналізом тих систем, до

яких ця особа прямо чи опосередковано належить, а також законів, яким ця особа підпорядковується.

Соціальна зрілість майбутнього вчителя є актуальною через відсутність фундаментальних праць у зарубіжній педагогічній та психологічній парадигмі в цьому аспекті. На наше розуміння, соціальна зрілість особистості майбутнього вчителя повинна характеризуватися не тільки рівнем знань, не розвитком їх орієнтацій, а ступенем асиміляції соціальних відносин та їх реалізацією в педагогічній діяльності. Таким чином, діагностування соціальної зрілості дозволяє організаторам освітнього процесу здійснювати управління та контроль якості ефективності освітньої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз представлених у науковій літературі педагогічних концепцій, показав повне різночитання в питанні їх композиційної побудови. Проблема соціальної зрілості перебуває в полі зору Я. Галети, Т. Комар, М. Лебедика, М. Школьної та ін. Різні аспекти формування соціальної зрілості розглядалися у дисертаційних дослідженнях О. Ганжі, О. Коптевої, С. Поліщук, Т. Хмурицької, Г. Яворської та ін.

Мета статті – обґрунтування того, що соціальна зрілість майбутніх вчителів характеризується не тільки рівнем знань, розвитком їх орієнтацій, але й ступенем асиміляції соціальних відносин та їх реалізацією в майбутній педагогічній діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під соціальною зрілістю майбутнього вчителя ми розуміємо певний ступінь розвитку його особистості, який сприяє творчому розвитку різних видів культури, а також створює можливість найбільш ефективно використовувати навколишнє оточення для участі в різних видах діяльності. Формування соціальної зрілості майбутнього вчителя має на меті інтегрувати об'єктивні закономірності системи з цілями, що ставляться системою освітньої роботи та майбутнім вчителем як її складовою. Соціальна зрілість особистості майбутнього вчителя, по-перше, є показником рівня її розвитку, по-друге, характеризує спрямованість на соціально значущі цілі, показує ступінь співвідношення особисто значущих мотивів діяльності з мотивами, необхідними з точки зору суспільства, і, по-третє, соціальна зрілість знаходить своє вираження насамперед в активній життєвій позиції.

Соціальна природа людини тісно пов'язана з властивостями, характерними для неї як культурної одиниці. Моральні, політичні, професійні та інші види людської культури науковці розглядають як основний зміст цілісного розвитку індивідуальної особистості, соціальної зрілості. Такий підхід дозволяє виділити відповідні види соціальної зрілості людини – моральну, політичну, професійну, екологічну та інші. Це означає, що модель соціальної зрілості особистості повинна розкривати зміст соціального самовизначення, соціальної активності та соціальної відповідальності через зміст основних складових людської культури. Протягом усього життя людини відбувається постійне зміщення акценту від індивідуального до соціального в людській природі (і часто без бажання самої людини). Водночас, згідно з Р. Велдер, навіть якщо людина володіє специфічними, абсолютно відмінними рисами характеру, інтелекту, способу життя тощо, приєднавшись до групи, вона стає частиною її колективної «душі» і отримує здатність мислити і діяти тепер інакше [1]. Вчений також підкреслює тут, що вироблення колективних ідей можливе тільки для осіб, зібраних у групу. Діяльністю не може бути будь-яка людська діяльність, а лише така, де суб'єктом діяльності є суб'єкт будь-якої потреби. Тільки в цьому випадку діяльність залишається «одиницею» людського життя і починає диктувати суб'єкту, що він повинен відображати з зовнішнього світу, які знання і навички він повинен опанувати, щоб успішно вирішувати життєві проблеми, і не тільки адаптивні, а й творчі (створюючи умови життя).

Особистість, за визначенням Л. Виготського, є цілісною психічною системою, яка виконує певні

функції і виникає в людині для виконання цих функцій. Основні функції особистості – творчий розвиток соціального досвіду та включення прав у систему соціальних відносин. Усі сторони особистості проявляються лише в діяльності та у відносинах з іншими людьми. Людина існує, проявляється і формується в діяльності та спілкуванні [4]. Отже, найважливіша характеристика особистості – соціальний стан людини, всі її прояви пов'язані з життям оточуючих людей.

Л. Виготський висловлював думку, що розвиток відбувається в нерозривному внутрішньому зв'язку з вихованням, у процесі його прогресивного руху. «Співпраця дитини і дорослого – центральна точка в процесі виховання, тому що розумовий розвиток дитини відбувається через формування її вищих психічних функцій за допомогою і за участю дорослих, тобто через розвиток дітей» [2].

Ми розглядаємо соціальне формування особистості як складний процес адаптації молодого покоління до життя, певної соціальної спільноти. Тому в психологічних і педагогічних публікаціях соціальна зрілість людини частіше інтерпретується як цілісний цикл індивідуального розвитку людини, що включає дитинство, юність і старість. Це означає, що існує точка відліку – мінімальна соціальна зрілість індивіда [5]. Особистість розглядається педагогами як індивідуальна, специфічна сутність. У філософії «окреме» (відокремлене, індивідуальне) відноситься до поняття, що охоплює окремі речі, явища, які, в свою чергу, характеризуються відповідними просторовими та часовими межами, що відповідають якості. Індивід існує тільки в окремому, що є діалектичною єдністю індивідуального і загального. Існування індивіда можна уявити як єдність різноманітних існуючих соціальних явищ. Згідно з концепцією Е. Ільєнкова, «тіло» людини, яка діє як людина, – це її органічне тіло разом з тими штучними органами, які вона формує з речовини зовнішньої природи, «подовжуючи» і багаторазово збільшуючи природні органи свого тіла і тим самим ускладнюючи їхні взаємини з іншими індивідуумами, розкриваючи їхню «сутність».

За своєю природою людина як соціальна істота одночасно відтворює відбиток біологічної організації людини. Необхідною і достатньою умовою для народження особистості є соціальний фактор, де участь людини в суспільному житті, її відносини з іншими людьми характеризуються активністю, самовираженням і самовизначенням. Ці особистісні якості визначають ступінь соціальної зрілості індивіда. Визначення проблеми соціально зрілої особистості через призму взаємозв'язку зовнішніх і внутрішніх впливів на розвиток пов'язане з актуалізацією ідеологічних питань, а також, значною мірою, із завданнями врахування зростаючого значення суб'єктивного чинника в суспільному житті, що знаходить вираження в дослідженні співвідношення особистості і суспільства, особистості як суб'єкта культури, в спробах побудови теорії особистості та педагогічному аспекті її реалізації. Від того, наскільки соціально зрілою є людина, так вона і буде визначати своє існування в реальному житті.

Достовірна реальність, в якій існує людина, є тією, яка історично з'явилася як сукупність форм спільної діяльності, в рамках якої багатство матеріальних і духовних цінностей культури

зберігається і передається з покоління в покоління та накопичується людством. Культурний розвиток людини, за Л. Виготським, реалізується в певній послідовності: «Будь-яка психічна функція обов'язково проходить зовнішній етап у розвитку, оскільки вона є початковою соціальною функцією» [2].

Відповідно, тісні міжособистісні контакти встановлюються у зв'язку з більшою проникністю взаємодій між людьми. На цій основі відбувається зростання самостійності молодого людини, ускладнення її внутрішнього світу та формування її властивостей. На кожному віковому етапі необхідно формувати складну, багатовимірну діяльність, а точніше динамічну систему видів діяльності, кожна з яких вирішує своє особливе завдання, що відповідає соціальним очікуванням.

Людська діяльність реалізується у трьох характерних для неї сферах – праці, спілкуванні та пізнанні. Тому при визначенні основного виду діяльності необхідно вказати три сторони її змісту, що досягається шляхом встановлення співвідношення трьох видів діяльності, а не акцентування уваги на одному з них. Ми виходимо з поділу не на матеріальну і духовну культуру, а на види: моральну, трудову, політичну, екологічну тощо. Це передбачає єдність матеріального і духовного. У процесі оволодіння індивідуальною культурою, яка є основою світогляду, досягається цілеспрямоване формування соціально значущих якостей, особливо соціальної активності, відповідальності та самовизначення. Саме ці риси особистості забезпечують включення людини в реальність життя. На основі цього механізму здійснюється передача багатства матеріальної та духовної культури, накопиченого людством, від покоління до покоління, а також формування нових культурних цінностей.

При формуванні соціальної зрілості людини розвивається певна система орієнтації особистості на цінності, що існують у суспільстві. Суть проблеми побудови моделі ціннісної орієнтації полягає в виділенні тієї властивості системи «особистість – суспільство», яка є системною. Найважливішими для людини є соціальні установки, які визначають мету і засоби її діяльності [6]. Зростання рівнів організації особистості неминує призводити до зміни мети життя, встановленої людиною. Будь-який рівень вищого порядку (якості) проявляється у самовизначенні людини. Важливою соціально-психологічною закономірністю розвитку особистості є те, що людина є носієм і виразником соціальних та колегіальних інтересів. Проте бути їх свідомим суб'єктом можна лише на певному рівні соціальної зрілості, коли людина самовизначається і в цьому відношенні вдосконалює свою діяльність та підвищує відповідальність. Таким чином, наукова проблема нашого дослідження полягає у визначенні якісних змін особистості під впливом різних факторів.

У педагогічному дослідженні соціальної зрілості особистості недостатньо лише фіксувати кінцевий результат. Необхідно встановити, як людина досягає кінцевого результату і чому та чи інша ситуація сприяє або перешкоджає їй реалізувати відповідні якості в конкретній діяльності. Для визначення рівня формування соціальної зрілості особистості М. Лебедик запропонував єдиний для всіх молодих людей діагностичний метод, за яким вивчення ступеня виявлення кожної з трьох характеристик-критеріїв

призводить до порівняльного аналізу, який доцільно відображати у вигляді кількісного індексу [3]. Згідно з цим методом, індекс визначається аналітичною функцією: $I = F(x_i)$, де I – індекс; x_i – набір емпіричних показників; F – символ перетворення, якому піддається набір x_i під час перетворення в індекс.

У дослідженнях різниця між індексом і показником полягає в тому, що індекс дає можливість порівнювати показники, які є прямо непропорційними. Індекс як форма узагальнення ряду показників є оціночне нормалізоване число.

Кількісні критерії – це експериментально відокремлені інтервали значень показників соціальної активності, відповідальності та самовизначення індивіда. Варіанти їх поєднання утворюють певну кількість рівнів формування соціальної зрілості індивіда. Експериментальні значення кожного показника варіюються від 1 до 5. Ми виділяємо три інтервали числових значень показника: «високий», «середній» та «низький». Межі цих інтервалів характеризують певний рівень соціальної зрілості індивіда, який має кількісне та якісне пояснення. Перший («високий») рівень формування соціальної зрілості людини характеризує її, якщо в межах значень «високого інтервалу» потрапляє хоча б одне із значень показників – самовизначення, активність або відповідальність (5,0-4,01). Другий («середній») рівень формування соціальної зрілості особи характеризує майбутнього фахівця, якщо в межах значень «середнього інтервалу» потрапляє хоча б одне із значень показників самовизначення, активності та відповідальності (4,0-3,01). Третій («низький») рівень соціальної зрілості особистості майбутнього фахівця характеризує того, чий значення вищезазначених трьох показників не потрапляють в жоден із двох вищезазначених інтервалів (3,0-1,4). Зміст критеріїв теоретично впливає із соціального становища індивіда та соціальної ситуації, в якій формується його соціальна зрілість. Саме динамічність соціального становища зумовлює критерії, що конкретизуються через зміст соціального самовизначення, соціальної активності та соціальної відповідальності в структурі особистості та її практичній діяльності.

Якісний зміст критеріїв: 1) соціальне самовизначення (бажання здобути спеціальність; реалізація потенційних можливостей особистості в певних видах діяльності; виявлення стійкості до тиску з боку мікросередовища життя; використання групових можливостей (мікросередовища життя) для реалізації своїх цілей; адекватне порівняння з суспільною думкою); 2) соціальна активність (прагнення до особистої самореалізації; бажання бути корисним іншим людям; прагнення до лідерства в мікросередовищі життя; бажання активно впливати на мікросередовище життя); 3) соціальна відповідальність (бажання оволодіти достатніми професійними знаннями; врахування громадської думки про свою діяльність; вболівання за довірену справу; усвідомлення власного соціального становища).

Розподіл респондентів за трьома вищезазначеними рівнями формування соціальної зрілості дозволяє, з одного боку, дослідити причини їх проникнення до вибіркового сукупного змісту виділеного рівня, а з іншого боку, визначити причини переходу від одного рівня розвитку до іншого.

Педагогічний експеримент з визначення соціальної зрілості майбутнього вчителя був багатовимірним і багатовимірним. Суть експерименту полягає у формуванні двох груп, де перша група – це експериментальна, а друга – контрольна. У закладах вищої освіти, що належать до першої групи, створено умови для інтенсивного формування соціальної зрілості майбутнього вчителя, а саме: формування останнього в колективі; вплив соціальної зрілості викладача на зростання соціальної зрілості особистості майбутнього вчителя; постійне підвищення фахової готовності; залежність соціальної зрілості майбутнього вчителя від педагогічної культури. Контрольна група складається з університетів, в яких зазначені вище умови з різних причин не були реалізовані. В рамках першої групи були організовані спеціальні стимули (види діяльності), до яких були залучені майбутні вчителі. Відповідно, до другої групи такі стимули не застосовувалися. Стимули – це спеціально створені умови залежності. У нашому дослідженні ми застосували метод стереоанкет. Він полягає у створенні анкет з вибраних тверджень, які заповнюють самі респонденти, а також у отриманні відповідей на поставлені запитання від відповідних адміністрацій та колег. Потім проводиться порівняння власних відповідей (самооцінка) з відповідями експертів.

Основним висновком, який існує в більшості досліджень, що безпосередньо пов'язані з поняттям «соціальна зрілість особистості», є висновок про те, що людина є суб'єктом людської діяльності, яка, в свою чергу, спрямована на трансформацію навколишньої дійсності. Визначення проблеми соціально зрілої особистості через призму взаємозв'язку зовнішніх і внутрішніх впливів на її розвиток пов'язане з актуалізацією ідеологічних питань, а також, значною мірою, із завданнями врядування зростаючого значення суб'єктивного чинника в суспільному житті, що знаходить своє вираження в дослідженнях співвідношення особистості і суспільства, особистість як суб'єкт культури, в спробах побудови теорії особистості та педагогічного аспекту її реалізації. Від того, наскільки соціально зрілою є людина, так вона і буде визначати своє існування в реальному житті. Зростання рівнів організації особистості неминуче призводить до зміни мети життя, поставленої людиною. Будь-який рівень вищого порядку (якості) проявляється в самовизначенні людини. Важливою соціально-психологічною закономірністю розвитку особистості є те, що людина є носієм і виразником суспільних та колегіальних інтересів. Проте вона може бути їх свідомим суб'єктом лише на певному рівні соціальної зрілості, коли людина самовизначається і в цьому відношенні вдосконалює свою діяльність та підвищує відповідальність.

Дослідження динаміки розвитку соціальної зрілості особистості (на прикладі педагогів і студентів) проводилося нами протягом тривалого періоду часу.

Висновки та перспективи подальших розвідок напруму. Результати дослідження показують, що з кожним наступним роком діяльності в університетах створюються передумови для формування соціальної зрілості майбутнього вчителя, його само-реалізації. Найбільш помітний вплив освітнього середовища на формування рис, що є однією з головних умов підвищення самореалізації особис-

тості, – це здатність організовувати власну діяльність. Самовизначення має тісний зв'язок з життям, зокрема із соціальним становищем особистості молодої людини. Проблема виховання соціальної зрілості людини торкається питання її формування залежно від цілеспрямованого педагогічного впливу. Самовизначення можна структурно виділити як соціальне, професійне, соціально-політичне, сімейне, комунікативне відповідно до основних сфер життя. Центральним тут є соціальне самовизначення, яке визначається як інтеграція молоді в основні складові соціальної структури суспільства. Крім того, соціальне самовизначення безпосередньо пов'язане з вибором професії, що призводить не тільки до вибору професії, але й до нового соціального мікросередовища, в яке вступають молоді люди. Соціальне самовизначення включає в себе життєве самовизначення. З даних випливає, що активність вчителів у створенні педагогічного середовища є ефективним фактором інтенсифікації формування соціальної зрілості їх особистості.

Соціально зріла людина усвідомлює соціальне самовизначення, а через нього – відповідальність і активність у процесі взаємодії з зовнішнім світом. Джерелом такої діяльності є соціальні потреби. У соціальних потребах існує певний стан психіки. Для відновлення досягнень і недоліків, виконаних психікою, необхідно відновити витрати відповідних сил шляхом визначення соціальної діяльності, залежно від певного рівня соціального самовизначення особистості людини. У суспільстві ці потреби значною мірою залежать від змісту отриманої освіти, від впливу навколишнього соціального середовища. Виходячи з того, що соціальна зрілість людини проявляється у наявності логічних взаємозв'язків соціального самовизначення молоді, їх соціальної активності та соціальної відповідальності, ми вважаємо, що цей стан соціальної зрілості визначає рівень розвитку особистості залежно від розвитку суспільства. Соціальна активність виражає рівень реалізації функціональних особливостей соціальної спільноти, рівень загальної соціальної ідентичності, її внутрішню потребу. Такий стан її елементів визначається саме тим, що самовизначення, активність і відповідальність можуть реалізуватися в практичній діяльності за наявності взаємозв'язків між новими утвореннями особистості. Поняття цілісності та соціальної зрілості стосовно особистості характеризує різні аспекти процесу розвитку людини. Цільова особистість характеризується послідовною відповідністю свідомості та діяльності, узгодженістю компонентів її мотиваційного ядра (потреби, інтереси, цілі, ціннісні орієнтації, ідеали), єдністю соціальних і психологічних якостей.

Соціалізація відбувається протягом усього життя людини. Тому соціальна зрілість є характеристикою впливу процесу соціалізації на цілісний розвиток особистості. Соціальна зрілість немислима без процесу соціалізації людської особистості. У найзагальнішому розумінні соціалізація розглядається як процес, в ході якого людина набуває якостей, необхідних їй для життя в суспільстві і як процес засвоєння індивідуумом досвіду соціального життя. Особистість повинна постійно брати участь у процесі соціалізації, який характеризується властивістю нескінченності, пов'язаною з життям, або фізичним

існуванням людської особистості. Як педагогічне явище, соціальна зрілість людини проявляється, коли розвиток вивчається у зв'язку із змістом об'єктивних і суб'єктивних чинників, що його зумовлюють.

Майже всі зміни в структурі соціальної зрілості особистості відбуваються в певній послідовності у зв'язку з метою виховання. Тому дослідників цікавить не розвиток нових утворень у структурі особистості, а їх залежність від системи педагогічних впливів у єдності з чинниками соціального середовища, що їх зумовлюють. У зв'язку з цим соціальна зрілість особистості характеризується насамперед тими якостями, які активізують саморегуляцію соціальної поведінки і діяльності людини в конкретних соціально-історичних умовах. У педагогічному аналізі категорії «соціальна зрілість особистості» ми виходимо з твердження, що єдність світу і його оцінка визначаються в кінцевому рахунку його практичною, перетворювальною діяльністю як активного суб'єкта соціальних процесів. У дослідженні ефективності системи педагогічних впливів як головного показника цілісного розвитку особистості має бути категорія, яку можна порівняти із загальним впливом соціального середовища на виховання. Такою категорією є соціальна зрілість особистості. Соціальна зрілість особистості за обсягом включає поняття «виховання», оскільки відображає зв'язок з урахуванням змісту місцевої системи освіти навчального закладу.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Велдер Р. К. Про проблему явища підсвідомої агресивності. *Social Sciences and Modernity*. 1993. № 3. С. 183–190.
2. Дитина... як зоряний світ і наша планета : тези доповідей педагогічних читань до 125-річчя Лева Виготського (м. Миколаїв, 25 листопада 2021 р.). Миколаїв : ОШПО, 2022. 48 с.
3. Лебедик М. П. Громадська оцінка студентів педагогічного університету на основі соціальної зрілості особистості. Полтава : ПГПІ, 1987.
4. Психологія людини: Л. С. Виготський та сучасна наука : зб. ст. / за ред. М. В. Папучі. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. Вип. 1. 127 с.
5. Радул В. В. Соціальна зрілість особистості вчителя: фактори формування. Київ : Вища шк., 2008. 240 с.

6. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі / пер. з англ. О. Замойської. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2016. 160 с.

REFERENCES

1. Velder, R. K. (1993). Pro problemu yavlyshcha pidsvidomoi ahresyvnosti [On the problem of the phenomenon of subconscious aggressiveness]. *Social Sciences and Modernity*. №3. S. 183–190. [in Ukrainian]
2. Dytyna... yak zoriyani svit i nasha planeta: tezy dopovidei pedahohichnykh chytan do 125-richchia Leva Vyhotskoho (m. Mykolaiv, 25 lystopada 2021 r.) (2022). [A child... as a starry world and our planet: abstracts of pedagogical readings dedicated to the 125th anniversary of Lev Vygotsky]. Mykolaiv: OIPPO. 48 s. [in Ukrainian]
3. Lebedyk, M. P. (1987). Hromadska otsinka studentiv pedahohichnoho universytetu na osnovi sotsialnoi zrilosti osobystosti [Public assessment of students of a pedagogical university based on social maturity of personality]. Poltava: PHPI. [in Ukrainian]
4. Papucha, M. V. (Ed.). (2018). Psykholohiia liudyny: L. S. Vyhotskyi ta suchasna nauka: zb. st. [Human psychology: L. S. Vygotsky and modern science: collection of articles]. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia. Vyp. 1. 127 s. [in Ukrainian]
5. Radul, V. V. (2008). Sotsialna zrilist osobystosti vchytelia: faktory formuvannya [Social maturity of a teacher's personality: factors of formation]. Kyiv: Vyshcha shkola. 240 s. [in Ukrainian]
6. Frankl, V. (2016). Liudyna v poshukakh spravzhnoho sensu. Psykholoh u kontstabori [Man's search for meaning]. Kharkiv: Klub Simeinoho Dozvillia. 160 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПОЛУДЕНЬ Євген – аспірант кафедри аспірант кафедри освітніх наук Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: професійне зростання майбутнього фахівця.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

POLUDEN Yevhen – PhD Student at the Department of Educational Sciences of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: professional development of future specialists.

Стаття надійшла до редакції 03.03.2026 р.

Стаття прийнята до друку 13.03.2026 р.

УДК 378.147:81'243-057.875

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-223-246-250

ISSN 2415–7988 (Print) ISSN 2521–1919 (Online)

СЕВЕРІНА Тетяна –

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1379-8456>
e-mail: severina.tetiana@gmail.com

**ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПЕДАГОГІЧНОГО СИТУАТИВНОГО МОДЕЛЮВАННЯ
У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ ГОТОВНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ**

У статті досліджено ефективність ситуативного моделювання як провідної дидактичної стратегії навчання професійної лексики у майбутніх учителів іноземних мов. В умовах реформування Нової української школи зростає потреба у фахівцях, які володіють не лише теоретичними лінгвістичними знаннями, а й функціональною здатністю оперувати ними у комунікативному середовищі. Автором обґрунтовано, що традиційні методи репродуктивного навчання та статичне накопичення словникового запасу не забезпечують формування «лексичної готовності» як функціональної здатності миттєво відтворювати спеціалізовану педагогічну термінологію в умовах високого когнітивного навантаження реального заняття.

У дослідженні ідентифіковано стійкий «мобілізаційний розрив», за якого студенти з високим рівнем рецептивного словника не здатні активувати ці лексеми під час виконання практичних завдань, що призводить до лінгвістичної фосилізації та підвищення